

Afdoend onderzoek

Wagenaarskade te Utrecht

22 november 2019

Samenvatting

Voor de woningen aan de Wagenaarskade en omgeving te Utrecht worden werkzaamheden voorbereid. Het betreft sloop-nieuwbouw van woningen. Onderzocht is of er effecten op beschermde natuurwaarden zijn te verwachten.

Uit de resultaten van het afdoend onderzoek is gebleken dat binnen het complex geen verblijfplaatsen zijn aangetoond van vleermuizen, huismus of gierzwaluw. Er is geen ontheffing van de wet natuurbescherming nodig.

Inhoud

- 2 – Inleiding
- 3 – Beschrijving gebied
- 4 – Beschrijving werkwijze
- 8 – Waarnemingen
- 11– Analyse
- 13– Maatregelen
- 14– Advies & Bronnen

Colofon

Opdrachtgever Era Contour
Projectnummer 19.103
Datum 22 november 2019
Auteur [REDACTED]
Gecontroleerd [REDACTED]
Status concept

Els & Linde B.V.
Spechtstraat 59
1223 NX Hilversum
mob. [REDACTED]
e-mail [REDACTED]

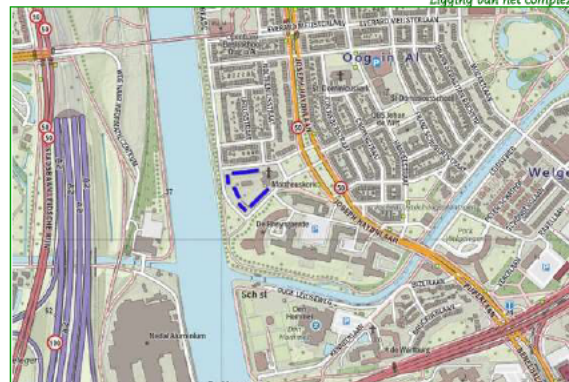
Inleiding

Voor de woningen aan de Wagenaarskade en omgeving te Utrecht worden werkzaamheden voorbereid. Het betreft sloop-nieuwbouw van de woningen. Voor de woningen is een quick scan en een afdoend onderzoek uitgevoerd (Van der Linden 2016). Door de tijdsverloop is een hernieuwde inventarisatie noodzakelijk.

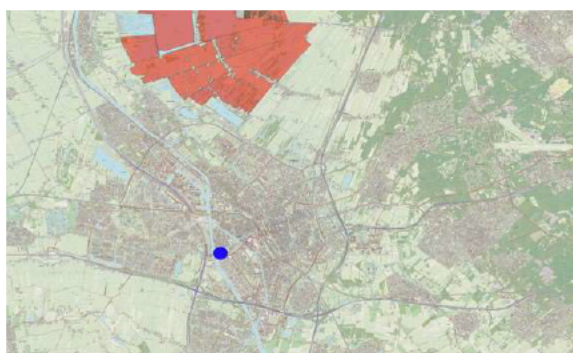
Op basis van het oorspronkelijk onderzoek is een afdoend onderzoek uitgevoerd naar huismus, gierzwaluw en vleermuizen. In de voorliggende notitie worden de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen en huismus gepresenteerd. Waarnemingen van andere - minder strikt - beschermde soorten zijn voor zover relevant eveneens genoteerd. Het onderzoek is gestart in het voorjaar van 2019 en afgerond in het najaar van 2019. De inventarisaties naar vleermuizen, huismus en de gierzwaluw zijn conform het vleermuisprotocol en andere handleidingen voor goede inventarisaties uitgevoerd.

Bij de analyse van de effecten is gelet op de effecten veroorzaakt door de veranderde omgeving en het veranderde gebruik. Daarnaast zijn de effecten bepaald die veroorzaakt worden door de werkzaamheden, die nodig zijn om te komen tot de gewenste werkzaamheden. Daarbij is naast de planlocatie sec. gelet op de directe omgeving en de effecten op soorten in de omgeving.

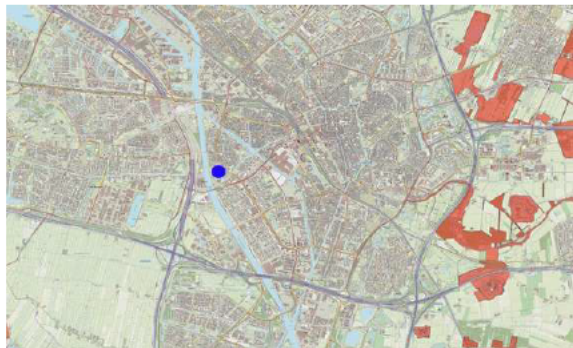
Ligging van het complex.

H02 Planomgeving: locatie, omgeving en beschermde natuurgebieden

Ligging van de Natura 2000-gebieden.

Ligging van het natuurnetwerk Nederland.

Voor de woningen aan de Petristraat, Johan Wagenaarkade en de Hendrika van Tussenbroeklaan worden werkzaamheden voorbereid. Een deel van de woningen wordt gerenoveerd. De woningen aan de Johan Wagenaarkade worden gesloopt. De gebieden van het Natuurnetwerk Nederland en de Natura 2000 gebieden liggen op grote afstand van de woningen, resp. ruim 5 Km en ruim 6 Km. De woningen staan rond een soort binnenplaats waar volkstuintjes worden beheerd. Vooral de binnenplaats is daarmee erg groen. De complexen staan op korte afstand van het Amsterdam-Rijnkanaal. Op de hoek van het complex staat een kerk.

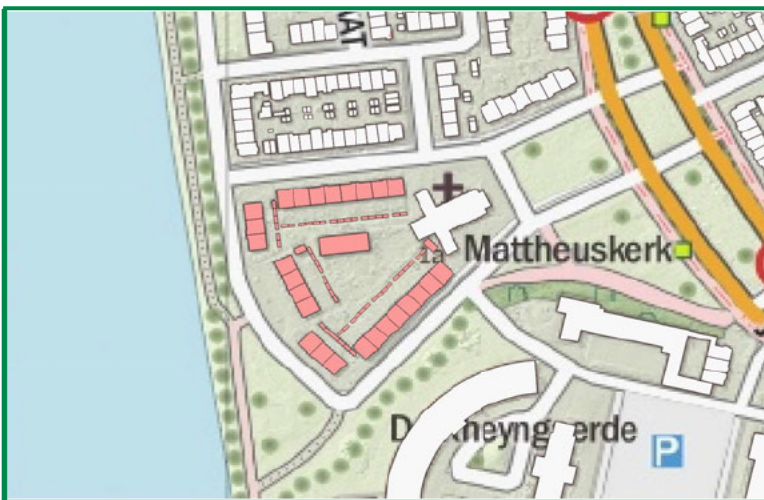
Natura 2000

Via de Natura 2000 zijn gebieden beschermd van internationaal belang. Voor deze gebieden zijn doelstellingen geformuleerd voor het behoud van habitats en planten en dieren. Deze Natura 2000 gebieden zijn ook beschermd tegen invloeden van buiten, zoals stikstofdepositie en grondwaterstromen. Voor functie waardoor de depositie van stikstofverbindingen toeneemt is een berekening noodzakelijk van de effecten.

Natuurnetwerk Nederland

Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuurnetwerk van Nederland. Het Natuurnetwerk Nederland wordt via de ruimtelijke verordening beschermd.

H03 Werkwijze: technieken, veldbezoeken & omstandigheden in het veld

De onderzochte panden (rood). De aangrenzende panden zijn ook betrokken in het onderzoek.

Voor de afdoende inventarisatie van beschermde soorten, is het van belang dat deze worden uitgevoerd volgens enkele regels. Het gaat om voldoende inspanning met geschikte technieken, in het optimale seizoen en door gekwalificeerd personeel. De gebruikte methoden en technieken worden aangepast op de situatie en op de te verwachten soorten. Hierbij wordt een afweging gemaakt welke methoden en technieken het meest geschikt c.q. efficiënt zijn. Voor verschillende soorten zijn protocollen verschenen of kan worden teruggevallen op wetenschappelijke literatuur, gericht op het inventariseren van soorten. Daarnaast zijn er voor een beperkte lijst soorten, zogenoemde kennisdocumenten verschenen. Voor het inventariseren van beschermde soorten gebruikt Els & Linde de verschillende genoemde bronnen, aangevuld met terrein- en soortkennis van de ecoloog. Belangrijk onderdeel van een afdoend onderzoek is dat de gebruikte techniek op een juiste manier wordt vastgelegd, zodat het onderzoek is te reproduceren.

Technieken onderzoek vleermuizen

Voor het onderzoek naar vleermuizen wordt de meest recente versie van het vleermuisprotocol gehanteerd. Het vleermuisprotocol geeft een grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning. Het vleermuisprotocol is gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten en voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt aan een gedegen onderzoek. Naast het vleermuisprotocol worden voor het onderzoek naar vleermuizen, tevens de kennisdocumenten van de BII12 gevolgd. De kennisdocumenten van de geven een overzicht van maatregelen die genomen kunnen worden om negatieve effecten op soorten te verminderen of te voorkomen. Daarnaast beschrijven de kennisdocumenten de ecologische aspecten en de wijze waarop de afwezigheid van soorten afdoende kan worden aangetoond. Aanvullend op het vleermuisprotocol en de kennisdocumenten, worden verschillende bronnen geraadpleegd om de biogeografie van soorten vast te stellen.

Voor de geluidswaarnemingen tijdens de inventarisaties van vleermuizen, wordt gebruik gemaakt van een Pettersson D240x batdetector. In combinatie met de batdetector wordt voor geluidopnames een Edirol opname-apparaat gebruikt. Waar nodig worden de opgenomen geluiden achteraf geanalyseerd (Batsound, Raven). De geluidswaarnemingen worden tijdens de inventarisaties gecombineerd met zichtwaarnemingen van de onderzoeker. Indien noodzakelijk worden luistersets op doeltreffende punten geïnstalleerd, als aanvulling op het onderzoek. Voorafgaande aan de inventarisaties van vleermuizen, worden de omstandigheden binnen de planlocatie vastgelegd met een fotocamera. Na afronding van de inventarisaties worden de beeldmaterialen en de sporen vondsten geanalyseerd.

Opmerking

Tijdens de inventarisatie wordt gelet op alle soorten die in potentie in woongebouwen kunnen voorkomen. In het voorjaar zijn dat naast de gewone dwergvleermuis, de kleine dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, gewone grootoorvleermuis en brandt's vleermuis. De watervleermuis wordt zelden in woningen aangetroffen. Uiteraard is de onderzoeker wel alert op afwijkende soorten en afwijkend gedrag. In de nazomer en het najaar is gezocht naar de verschillend dwergvleer-

	1	2	3	4	5	8	9	10
datum	16-04-19	14-05-19	24-05-19	19-06-19	12-07-19	15-08-18	30-08-19	24-09-19
waarnemer(s)	2	2	3	3	2	2	2	2
soortgroep	huismus	huismus	gierzwaluw vleermuizen	gierzwaluw vleermuizen	gierzwaluw vleermuizen	vleermuizen	vleermuizen	vleermuizen
inventarisatie	broeden	broeden	broeden kraamverblijf	broeden kraamverblijf	broeden	winterverblijf	winterverblijf paarverblijf	paarverblijf
starttijd	uur 08:00	08:30	19:00	21:15	19:30	21:15	19:30	23:30
eindtijd	uur 10:15	10:30	21:00	01:00	21:30	05:00	21:30	02:00
start temperatuur	°C 7,5	7,0	22,0	20,0	22,0	20,5	18,0	20,0
eind temperatuur	°C 10,5	9,0	20,0	16,0	20,0	14,0	15,0	18,0
windsnelheid	bft 3	3	3	2	2	2	3	2
neerslag	mm 0	0	0	0	0	0	0	0

Omstandigheden in het veld tijdens het onderzoek.

muizen en de laatvlieger. De andere soorten zijn niet in woningen te verwachten en zijn naar de winterkwartieren vertrokken (bunkers, ijskelders e.d.).

Technieken onderzoek gierzwaluwen

Tijdens de inventarisatie van de gierzwaluw wordt gezocht naar invliegende vogels, nestgeluiden of andere sporen van nesten. Een groep vogels die boven een gebouw of wijk cirkelt, is een goede aanwijzing voor de aanwezigheid van een nest in die omgeving. De inventarisatie van de gierzwaluw wordt tegen zonsondergang uitgevoerd. De weersomstandigheden kunnen van invloed zijn op de resultaten, van belang is dat bij gunstige omstandigheden wordt gezocht naar de gierzwaluw.

Inventarisaties naar de huismus

De inventarisatie van de huismus wordt kort na zonsondergang gestart en geëindigd op het moment dat de aanwezigheid van de huismus en de functies binnen de planlocatie, waren vastgesteld. De weersomstandigheden tijdens de inventarisaties moeten voldoende gunstig zijn een betrouwbaar resultaat. Tijdens de inventarisatie zijn droog en rustig weer, met een minimale temperatuur van ongeveer 5 °C, van belang.

Veldbezoeken & omstandigheden in het veld

De onderzoeken naar vleermuizen bestaan uit verschillende inventarisaties en worden uitgevoerd in het optimale seizoen. Vleermuizen beschikken over een netwerk aan vaste verblijfplaatsen en verplaatsen zich binnen dit netwerk regelmatig. De belangrijkste vaste verblijfplaatsen die in theorie binnen het plangebied aanwezig zijn; winterverblijfplaatsen, kraam c.q. zomerverblijfplaatsen, vliegroutes en paarterritoria. In voorkomende gevallen kunnen – voor de soort essentiële – jachtgebieden eveneens als een vaste verblijfplaats gelden. De vaste vliegroutes zijn als twee afzonderlijke typen te verdelen; enerzijds de routes die hoog frequent gebruikt worden en anderzijds de vliegroutes naar de winterverblijven. Het onderzoek naar de vliegroutes tussen kolonieplek en jachtgebied, worden gelijktijdig met de inventarisaties van de kolonies uitgevoerd.

Voor het zoeken naar kraamkolonies van vleermuizen is de periode van 15 mei tot en met 15 juli de optimale onderzoekstijd. Voor de (kraam)kolonies is het noodzakelijk om minimaal twee inventarisaties uit te voeren, met een tussentijd van 30 dagen. Per inventarisatie dient minimaal twee uur onderzoek te worden gedaan. Tijdens de inventarisaties wordt gezocht rond zonsondergang naar uitvliegende en jagende vleermuizen en minimaal eenmaal rond zonsondergang naar zwermende vleermuizen.

Na het uiteenvallen van de kraamkolonie medio juli vliegen de dieren naar de winterverblijven. Vanaf begin augustus zijn de meeste dieren bij de winterverblijven aanwezig. Een goede indicatie voor een winterverblijf is het zoeken naar zwermende dieren rond middernacht in augustus.

De verschillende soorten bezetten in de nazomer een paarterritorium. Deze kunnen onderzocht worden in de periode van 15 augustus tot 1 oktober. Voor de paarkolonies is het noodzakelijk om minimaal twee inventarisaties uit te voeren, met een tussentijd van 20 dagen. Per inventarisatie dient minimaal twee uur onderzoek te worden gedaan. Tijdens de inventarisaties wordt gezocht naar paarterritoria van vleermuizen. De inventarisaties naar vleermuizen starten allemaal ruim voor zonsondergang en eindig-

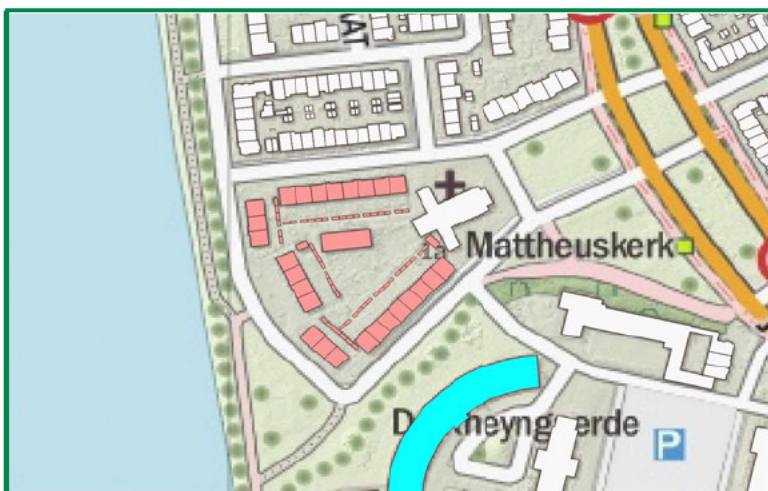

gen op het moment dat de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies zijn vastgesteld.

Voor de gierzwaluw is een inventarisatie in drie rondes in de periode mei tot en met half juli voldoende, om inzicht te krijgen in het voorkomen van broedende vogels binnen het plangebied. De inventarisaties van de gierzwaluw starten ruim voor zonsondergang en eindigen op het moment dat de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies zijn vastgesteld.

Voor de huismus zijn twee inventarisaties kort na zonsopkomst voldoende als tussen 1 april en 15 mei wordt geïnventariseerd. Wordt er (deels) buiten deze periode gezocht dan zijn vier inventarisaties noodzakelijk.

H04 Waarnemingen: veldgegevens en gegevens uit de literatuur

Waarneming van een verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis uit de bronnen. Het pand waar de vleermuizen zijn aangetroffen is licht blauw gekleurd.

Tijdens de inventarisaties waren de weersomstandigheden voldoende voor een betrouwbaar resultaat. Wat geschikte weersomstandigheden zijn is beschreven in de kennisdocument en de verschillende onderzoeksprotocollen. Voor het complex is eerder een oriënterend onderzoek uitgevoerd (Van der Linden 2018). In dat onderzoek is als aannemelijk gesteld dat binnen de bebouwing op het terrein, vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen kunnen voorkomen.

Bronnenonderzoek

Voor het onderzoek naar potentieel aanwezige beschermde soorten zijn de beschikbare regionale en landelijke verspreidingsatlassen en enkele digitale bronnen geraadpleegd. Ten zuiden van het complex is een verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis bekend. Dat is in het eerdere onderzoek vastgesteld en wordt bevestigd op de natuurkaart van Utrecht. Er zijn geen huismussen of gierzwaluwen bekend uit de omgeving.

Inventarisatie huismus – 16 april 2019 & 14 mei 2019

Op 16 april 2019 en 14 mei 2019 is een ochtendinventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van huismussen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar geschikt habitat voor de huismus en zijn de begroeiingen binnen de planlocatie geïnspecteerd op aanwezigheid van de huismus. Aanvullend is gelet op zingen, de mannetjes en paartjes, die de aanwezigheid van een nestplaats verraden.

Waarnemingen

Er zijn geen huismussen waargenomen binnen het plangebied.

Inventarisatie gierzwaluw – 24 mei 2019, 19 juni 2019 & 12 juli 2019

De inventarisatie van de gierzwaluw is uitgevoerd rond schemering. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar geschikt verblijfplaatsen voor de gierzwaluw en zijn de gebouwen geïnspecteerd op een invliegende gierzwaluw en andere nestgedrag. Aanvullend is gelet op boven de woonwijk vliegende dieren, die de potentiële aanwezigheid van een nestplaats verraden. Laagvliegende dieren hebben meestal een verblijfplaats in de directe omgeving. De hoogvliegende dieren hebben meestal op grotere afstand hun nest.

Waarnemingen

Binnen de planlocatie zijn alleen hoog vliegende gierzwaluwen waargenomen. De hoogvliegende gierzwaluwen betrof een groep van 15 gierzwaluwen. Deze gierzwaluwen bewogen zich in van noordelijke richting over de planlocatie. Er zijn geen laagvliegende gierzwaluwen in directe omgeving aangetroffen. Er zijn geen gierzwaluwen gevestigd in de woningen binnen de planlocatie.

Inventarisatie vleermuizen – 24 mei 2019 (zomerverblijf)

Op 24 mei 2019 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar uitvliegende dieren uit (geschikte) verblijfplaatsen. Een schatting van het aantal dieren is gemaakt. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Laat op de avond, na 22:00 uur zijn gewone dwergvleermuizen waargenomen boven de het plangebied. De dieren vlogen uit zuidelijke richting en jaagden enige tijd boven de binnentuin.

Inventarisatie vleermuizen – 19 juni 2019 (zomerverblijf)

Op 19 juni 2019 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar uitvliegende dieren uit (geschikte) verblijfplaatsen. Een schatting van het aantal dieren is gemaakt. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Binnen het plangebied – boven de binnentuin – zijn alleen jagende dieren aangetroffen. Alle dieren kwamen uit zuidelijke richting aangevlogen.

Inventarisatie vleermuizen – 15 augustus 2019 (winterverblijf)

Op 15 augustus 2019 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gezocht naar middernachtzwermeren en naar dieren met social calls wat op paarterritoria wijst. Een schatting van het aantal dieren is gemaakt. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Er jagen slechts enkele vleermuizen in de omgeving van het complex. Er zijn geen roepende mannetjes gehoord. Rond middernacht is het stil en met absolute zekerheid geen zwermgedrag rond het complex.

Inventarisatie vleermuizen – 30 augustus 2019 (paarterritoria, winterverblijf)

Op 30 augustus 2019 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar paarverblijven en paarterritoria van vleermuizen. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling. Tijdens de inventarisatie van de vleermuizen is onderzoek gedaan naar middernachtzwermeren.

Waarnemingen

De waarnemingen van half augustus worden bevestigd. Het is erg stil wat betreft vleermuizen. Slechts af en toe is een jagende gewone dwergvleermuis gehoord.

Inventarisatie vleermuizen – 24 september 2019 (paarterritoria)

Op 24 september 2019 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar paar-

verblijven en paarterritoria van vleermuizen. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Er zijn geen vleermuizen met paargedrag waargenomen. Af en toe jaagt er een gewone dwergvleermuis die daarna snel verder vliegt.

Overige soorten

In de binnentuin is de aanwezigheid van voor de stad Utrecht belangrijke soorten niet op voorhand uit te sluiten. De werkzaamheden zijn gepland voor de woningen en niet voor de binnentuin. Deze blijft in de huidige omvang en inrichting bestaan. In de woningen zijn geen beschermde soorten of soorten van de Utrechtse soortenlijst aangetroffen.

H05 Analyse: beoordeling van de effecten op de natuurwaarden

Bij de analyse wordt gelet op de effecten als gevolg van het veranderde gebruik en de veranderde inrichting. Daarnaast wordt gelet op de effecten als gevolg van de werkzaamheden, om de veranderingen te kunnen bereiken. Voor zover plangebieden binnen het Natuurnetwerk, Natura 2000-gebied liggen, worden de effecten op deze beschermde natuurgebieden binnen de analyse getoetst. Voor de Natura 2000-gebieden is de externe werking eveneens van belang; de belangrijkste externe effecten worden veroorzaakt door toename van depositie, geluid en licht. Door bureau Els & Linde is in het voorjaar en in het najaar van 2019, een afdoend onderzoek naar vleermuizen, huismus en de gierzwaluw binnen de planlocatie uitgevoerd. De analyse van deze notitie beperkt zich tot de effecten op beschermde soorten die tijdens het afdoend onderzoek naar vleermuizen, huismus en de gierzwaluw zijn aangetroffen.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming kent een afdeling voor soortbescherming en een afdeling voor gebiedsbescherming. Binnen de gebiedsbescherming zijn de Natura 2000-gebieden beschermd. De bescherming geldt ook voor externe factoren; zoals grondwaterstromen en stikstofdepositie.

De soortbescherming binnen de Wet natuurbescherming richt zich op de internationale afspraken, en geeft een uitbreiding van de beschermde soorten door aan de rode lijst (bedreigd en ernstig bedreigd) een beschermd status te koppelen. Binnen de bebouwde kom is de belangrijkste wijziging in de beschermde soorten het vervallen van de bescherming op muurplanten en orchideeën.

Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is conform het vleermuisprotocol en andere handleidingen voor goede inventarisaties uitgevoerd. Uit de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen blijkt dat binnen het complex geen verblijfplaats van de vleermuizen is aangetoond. Op basis van deze waarnemingen is geen ontheffing van de wet natuurbescherming nodig.

Vogels

Tijdens de inventarisaties van de gierzwaluw en huismus zijn binnen de planlocatie en in de directe omgeving van de planlocatie geen vaste verblijfplaatsen aangetroffen.

Overige soorten

Binnen de planlocatie zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen of te verwachten. Voor de overige beschermde soorten ontbreekt een geschikt habitat. Deze soorten zijn daarom niet binnen de planlocatie te verwachten. Verder wordt gewezen op de zorgplicht voor de niet of de laag-beschermde soorten als egel en algemene broedvogels.

H06 Conclusie, advies en gebruikte bronnen

Voor de woningen aan de Wagenaarskade en omgeving te Utrecht worden werkzaamheden voorbereid. Het betreft sloop-nieuwbouw van woningen. Voor de woningen is een quick scan en een afdoend onderzoek uitgevoerd (Van der Linden 2016). Door de tijdsverloop is een hernieuwde inventarisatie noodzakelijk.

Beschermd soorten

Uit de resultaten van het afdoend onderzoek is gebleken dat binnen het complex geen verblijfplaatsen zijn aangetoond van vleermuizen, huismus of gierzwaluw. Er is geen ontheffing van de wet natuurbescherming nodig.

Beschermd gebieden

De werkzaamheden en de veranderde omgeving zullen geen significant effect veroorzaken op de beschermde natuurgebieden.

- Anonymus (2018). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. Bij12
- Anonymus (2018). Kennisdocument Huismus. Bij12
- Anonymus (2018) Utrechtse Soortenlijst. Gemeente Utrecht
- Dietz, Chr., O. von Helversen & D. Nill (2012) Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Triton Natuur
- Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M., Reijnen, M.J.S.M., (1985). Vogelinventarisatie. Achtergronden, Richtlijnen en Verslaglegging. Natuur beheer in Nederland Deel 3
- Kapteyn, K. (1995) Vleermuizen in het landschap. Schuyt & co, Haarlem.
- Simon, M., S. Hüttenbügel & J. Smit-Viergutz (2004) Ökologie und Schutz von Fledermäusen in Dörfern und Städten. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
- provincie-utrecht.nl
- waarneming.nl